

Mulgi keelen 2021

TRÄHKE

Leht Kaja

JÕULUVANA VÕTSE PUHKUST

JÕULUVANA VÕTSE NAISE,
IMEKAUNI – EBÄMAISE.
KUUN NA JÕULUÕHTUT UUTSIV,
KINKE PAKSIV, MAUKU KIITSIV.
SIS KU JÕUDSE JÕULUÕHTU,
JÕULUVANA KAIE KÕTTU.
OLLI TÕINE MANU VÕTNU!
LIIGUTEGI TA ES JÖVVA
EGÄ LASTEL PAKKE TUVVA.
JÕULUVANA VÕTSE PUHKUST,
SELLE ÜLE TUNDSE UHKUST.
PÕDRA SAANI ETTE SÄÄDSE

NEMÄ JOBA TIID JU TÄÄDSIV.
NAISE PANNI SAANI PÄÄLE
JA SAAT TIILE LASTE POOLE.
ESI TÕMMAS JALGA SOKI,
SUGES SIRGES VALGE LOKI.
NAINE TUNDSE KIKKI LATSI,
ÕIGEL AAL TA OLLI LATSIN.
KÜSSE LASTELT LUULETUSI,
VASTU ANDSE KINGITUSI.
SAIGI VANA PUHATE,
JÕULUÕHTUT TÄHISTE.

Kõdar Jaak

DETSEMBER- PÄKÄPIKUKUU

VASAK PUUL, PAREMB PUUL!
PÄKÄPIKKE OM NÜID KUUL.
ARHU KOKKU, ARHU RISTI,
PIKU MAHAN, PÄKÄ PÜSTI.
ÜITS JA KAITS, RIPSTI-RAPSTI!
PIKU SELG SAAP TUGEVES NII.
ETTE TAGA, KÜKKI MAHA!
PÄKÄPOISS SAAP LIKE NAHA.

VASAK PUUL, PAREMB PUUL!
PÄKÄPIKKE OM NÜID KUUL.
ÕPETEJES PÄKÄPIKK,
KES OM TÕESTE PÄKK JA PIKK
VÄHÄ ÜLE POOLE MIITRE.
TEDÄ MÕTSAN IIUS PEETES.
LASTEL MEELEN SIIAMAANI –
ÜTSI TÕUGAS JÕULUSAANI.

VASAK PUUL, PAREMB PUUL!
OMMEN KUUSE EGÄL PUUL.
PAKI KOKKU, NÖÖRI RISTI,
KOTI SAANI, KUTSAR PÜSTI.
ÜITS JA KAITS, JÕUD JA RAMM –
KERE VARSTI KERGEMB OM.
LINNA, KÜLLÄ PAKI MAHA.
JÕULUMIIS SAAP LIKE NAHA.

SISUKÕRD

Jõulusoki	Rannapi Jaan	4
Luuletuse	Sinijärv Karl Martin	6
Võit kuningesillä pääl	Püttsepp Juhani	8
Kikka soki	Raua Anu	10
Tuumapäev	Raua Anu	11
Post		12
Luudus	Vanarahva ilmatarkust	14
Meisterdus	Päkäpiku maja	15
Kokanukk	Lumepallikse	17
Nali		18
Arva ärä!		19
Pildilugu	Süümä!	20

TÄHEKE

SA Kultuurileht lasteaakiri
ASUTATUD JAANUARIS 1960 • ILMUB KORD KUUS

Toimetuse aadress:
Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn
taheke@taheke.ee
Telefon 646 3697

Päatoimetei Martson Ilona
Toimetei Hinrikus Kadri
Mulgi Täheks toimetei Ilves Kristi
Kunstiline toimetei Rea Priit
Makett: Mikkin Dan

Tähekest saab telli e-arve püsivassuge
www.tellimine.ee

telefon 617 7717

Kaasepildi om joonistenu Rea Priit

Mulgikiilne Täheke tulli vällä Mulgimaa perimuskultuuri toetusmeetme abige. Sii om Täheks ja Mulgi kultuuri instituudi ütine ettevõtmine.

EESTI
RAHVAKULTUURI
KESKUS

SOOME-UGRI SIRK LENDÄP MULGIMAALT UDMURDIMAALE

Kes om 2021. aastel käinu Abja-Paluojal, Mulgimaa päälinnan ja 2021. aastel soome-ugri kultuuripäälinnan, om sääl raamatupoodi akne pääl kindlaste nännu ütte puust lindu. Sii om Sirk, soome-ugri rahvaste lugudest peri ilmalind.

Läänemeresoome rahvaste perimuse järgi tekkusi mailm linnunast. Enne sedä ollive olemen pallalt taevast ja ilmatu suur iidne ookean, mille kohal ilmalind omale pesäkotust ots. Ku ta löüd paraje ütsiku mättä, munes ta selle pääle kolm muna. Tuuleiil veerit nii muna merre ja neist saive taevast, maa, päe, kuu ja tähe.

Soome-ugri kultuuripäälinne Sirgu siibu küllen om üttekokku 26 sulge. Egä sulg tähistep ütte soome-ugri rahvast.

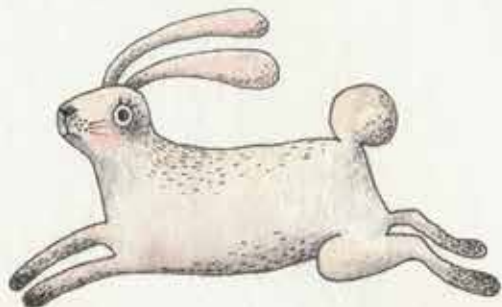
Egä aastel om Sirk sääl, kos om parajeste soome-ugri kultuuripäälinn. Mulgimaa päälinna lennäs Sirk maride külästä Miikanist, mes om Baikortostanin. 2022. aastes lendäp ta Udmurtia küllä Baiterekki. Temä om joba tõine soome-ugri kultuuripäälinne Sirk. Edimene lind, kelle siivä ollive allapoole, sai valmis 2013.

SIRGUL OM MULGIMAAL OLEMEN KAH EMÄ JA ESÄ. SIRGU ESÄS VALITI TAULI ANTS JA EMÄS LAANDE ALLI. PILDI PÄÄL OM SIRK EMÄGE.

aastel ja anti üle edimesele kultuuripäälinnale Bögöle ja sinna om ta nüid jäänu vanaduspölve kah pidäme. Nüidse Sirgu siivä om sirutet üles taeva poole ja tähistev soome-ugri liikmise ja kultuuripäälinne lenduminekut. Mõlembe Sirgu tei valmis Peipsimaa meister Varunin Pavel.

Pilt: Ilves Kristi

Rannapi Jaan

JÕULUSOKI

„Ahoi, sõbra!“ kand rebäne müüda Künkämõtsa uudist laiali. „Jõulu om kähen. No vähembelt kohe tuleve. Päkäpiku joba käive. Kas tede soki om akne pääle paneku jaos valmis?“

Künkämõtsa looma es saa rebäse uudisest aru.

„Mes soki? Kes nii päkäpiku om?“

Rebäne olli lahke selläteme.

„Päkäpiku om tillikse punaste tutimütsege mehekse. Jõulupühäde aal paneve latse oma soki aknelavva pääle. Üüse tuleve päkäpiku il-läksi ja pistave äädele lastele soki sissi maiust.“

„Kas sia olet päkäpikke nännu?“ uur käh-rikkoer.

„Nänn om neid peris oma silmäge nännu. Mia ole nende kõbistemist kuulu. Nänn arvap, et ku ää latse kommi saave, mesperäst sis ää mõtslooma saia ei võis.“

Rebäne limpsas kiilt.

„Mudku sokk akne pääle ja ommuku nämm-nämm-nämm ...“

Vana elutark mäger raput pääd.

„A ku akend ei ole? Miul ei ole.“

„Sis panet soki kooba suu pääle. Sii omgi siul ju akne iist.“

„Sokki kah ei ole. Eluaig ilma läbi aetu.“

„Soki tulep anki,“ akas rebäne kamandeme.

„Jänes, kutsu sösare-velle kokku. Kohe sokke kudame! Teil käive kända kärmeste.“

Jänessele sii käsk es miildi, a vastu akate kah es julge.

„Miul ei ole sokikudamise jaos lõnga. Tõistel jänestel kah ei ole.“

„Jutt või asi,“ sai rebäne kurjas. „A karva kõtu all? Neist keerutede lõnga.“

Rebäne tei minekut. Jänestel jõud viil perrä õigate:

„Kunkottale me oma soki paneme? Jänestel ju kuupit ei ole.“

„Pange selle ossa külgi rippu, mille all te magate,“ and rebäne nõu.

Lõngakeerutejide tüü käis tävve uuge, ku karu nende manu jõud:

„Mõtsan käip jutt, et koobasuu pääle pantu sokist võip kasu olla. Ma tulli mõõtu andma. Mudu vusserdede mulle nõnda tillikse, et ei mahu varba otsa kah.“

Jänesse kihistive naaru. Egä sokk es ole ju jalga panemise jaos. Karu taht suurt sokki, et maiust rohkemb sissi mahus.

„Me teeme sulle nõnda suure soki, et saat kaits käppä kõrrage sissi sorgate,“ lubas vana jänest.

Karu aigut ja sörk pooleli jäänu und edesi magame.

Õhtus ollive jänestel tellit soki valmis. Rebäne kamand, et na õigeste paika saas.

Künkämõtsa luumel and ommukut uuta.

„Piparkoogi oles ää,“ üteli vana mäger oma naesele. „Mesikäpä kommi om üle kige,“ arvati kährikkoera kodun.

Ommuku olli kik sii loomapere edimese valgege päkäpikke tuudu kingitusi uurman. A es olegi midägi uuri. Tuumise asemel ollive päkäpiku kik soki ärä viinu!

„Ju sis päkäpiku toove maiust pallalt lastele,“ üteli rebäne. „Nänn arvas võleste.“

„A soki?“

„No nii na võtivate nende laste jaos, kel ei ole sokki akne pääle panna.“

Jõulu saive läbi, uus aaste üten paksu lumege olli kähen. Rebäne läits tõise mõtsa Tuisulaande talve müüdä saatma. Tal olli säääl kah kodu rõuna all.

Üitspäev trehväs kerge lumekoorikse pääl iiri jahtin rebäne põdrapullige vastamisi.

„Tohoh!“ imest põder rebäse vällänägemist. Rebäsel olli egä jala otsan sokk – üits päälegi nõnda suur, et es taha jala otsan seista.

„Tere jah,“ üteli rebäne. „Näe, ma lasse vanamoorigil omale jalakaitse kudade. Iki tõine asi, ku läbi teräve lume vajot.“

Mulgi kiil: Ilves Kristi

Sinijärv Karl Martin
**MEID RÜNDÄP
RÄNDÄI JÕULUMIIS**

MEID RÜNDÄP RÄNDÄI JÕULUMIIS
JA RÕOMUS OM SII RÜNNÄK.
TAL JÕULUKAART OM SILME IIN
JA KIPE OM TA RÄNNÄK.

TAL PAKI KOTIN, LAULU SUUN
JA ÄÄ TAL SOOVI PÕVVEN.
ME JÕULUMIHEL JÕULUKUUN
OM TÜÜD NII TUAN KU ÖVVEN.

Sinijärv Karl Martin
**VÄIGE SUUR
JÕULURÕÕM**

JÕULUVANA ABEMEN
OM JÕULULAULE LADEMEN.
EGÄT JÕULUSALMI KAH
VÄIGE KULLELDE TA TAHT.
KU OM MÕNI PERIS UUS,
JÕULURÕÕM OM ÄSTE SUUR!

Sinijärv Karl Martin
JÕULUTÜÜL

VALGEN TALVEN, MUSTAN ÜÜN,
SIS KÄIP PÄKÄPIKKE TÜÜ.
KOSTAP PÄKÄPIKKE ÜID:
„JÕUL OM TÄEMBE, JÕUL OM NÜID!“

TÄHENDEP SII NEILE VIST
MILJUNI KOMMI VEDÄMIST
ÜLE TERVE ILMAMAA
SEL PÜHÄL JÕULUAAL.

EGÄ TALI, EGÄ ÜÜ
OM PÄKÄTSIDEL JÕULUTÜÜ.

Sinijärv Karl Martin
**PÄKÄPIKU
JÕUDEAAL**

MIDA TEEVE JÕUDEAAL
AAVIITES PÄKÄPIKU?
PÕRUTEVE VASTU TAEVAST
UHKE ILUTULESTIKU.

KU KÕRD VASTU ÕHTUT NÄET SA
UHKIT ILUTULESTIKKE,
SIS OM TÄÄDÄ, ET OM UUTA
ÕIGE VARSTI PÄKÄPIKKE.

Sinijärv Karl Martin
JÕULUPAKI KODU

PAKIL KODU KUUSE ALL
VÄHEMBESTE JÕULU AAL.
KES NII PAKI SINNA TÕI?
TULLIV PERIS ESI VÕI?

ÜTES ÕHTUS TULLIV NEMÄ
ILLÄKESTE, SALA-SALA.
AGA JOBA ÕIGE VARSTI
VÕETES KIK NA VALLA KÄRTSTI.

Sinijärv Karl Martin
JÕULU JÕUD

JÕULU JÕUD OM VÄIGE SUUR.
JÕUL TUUP MEILE JÕULUPUU.
JÕUL TUUP MEILE JÕULUVANA,
JÕULUKALKUNI VÕI-KANA,
JÕULUKAPSTA, SIAPÄÄ.
OI, SII JÕUL OM IRMUS ÄÄ!

Sinijärv Karl Martin
JÕULUSÖÖGI LAULUKE

MIA OLE MAGUS RAAD.
JÕULUS MIUT SÜVVÄ SAAT.
OLE ANI, LAMMAS, SIGA –
MIDÄGI EI OLE VIGA.

SÜÜ MU ÄRÄ, ÄRÄ LÄRÄ!

Sinijärv Karl Martin
**RAASIKE
NÄÄRIVANAST KAH**

NÄÄRIVANA TULEP MEILE
SIS, KU AASTEVAHETUS.
VANA AASTE OM SIS EILÄ,
UVVEST NÄTÄ AHETUS.

Püttsepp Juhani

VÖIT KUNINGESILLÄ PÄÄL

Poisiksen tunduse Tõrva Tartust vaadeten kige kaugemp kant ja sõit Tõrva vanaema manu ek Tõrvavana manu olli vaivaline. Liinibuss käänut üle Pikässillä tolmutsit ruusatiisit pidi ja aie süäme läikmä.

Autuge lätsime iki tõist tiid, raasike pikembet, üle Jõgeveste, sääll olli asvald. Ku üle Väikse Emäjõe jõudseme, võis varsti luuta perälējõudmist. Väike Emäjõgi tähendes Tartu puult vaadeten

Mulgimaa piiri – nii Pikässillän ku Jõgevesten.

Tõrvavana man oltu päevä ollive peris tõistsugutse Tartu viietualise kortle eluge kõrvuten.

Tõrvavana pere elli kitsuksen sannamajan, tuuperäst, et kate korstne ja saalige Mulgi äärbän olli sõan ävitet.

Kanakarja päälük kikas laul varaommukust saati. Päevä peesitive suu veeren saisva maja ümmer uisa. Õdagu auksive peni kavva, ku keski tiilahkmelt müüdä läits. Sahren löödüse egäl aal maasigumuusi ja kandilisi leväpätse, millege Tõrvavana süütse oma lehmi. Ku ain juulikuun tettü, sai magade küini lakan, kos uni äste makus tundusi.

Kogundi rasse luu ollive Mulgimaal talve. Tarest müüdä viiv suurtii võis täüs tuisate, kõnelemede viil õvvetiist.

Olligi kõrd sääne tuisuiln ja nakasime aastevahetuse aigu maalt tagasi linna sõitma onu Siimu Pobedage. Pobeda, kas tiiat, olli iigelmardiku muudu vene sõidumassin. Keski vast sõidap prillagi Pobedage vanade autude kokkutulekule.

Pobeda ek Pobi tagumise isteme pääle mahtusime laheste onu Siimu poige Piitre ja Tuumage. Ollime ütevanutse, sös vast kümneaastese.

Õkva mineku aal akassive ädäde pääle – auturatta käisive ringi, a edesi es saa. Es ole sis naglakumme egä muud säänest värki. Talutii viirde ollive säetu kuuseossa, nu pidive põllu päält tuisakvet lume kinne oidma. Pallu na tuisuge iki oidsive – autu jäi lume sissi kinne. Ronisime kik vällä autut tagast tõukame, Tõrvavana tullu kah tare mant appi. Koera Muri ja Mügri auksive, mes na jõudsive auku, onu Siim kühveld rataste alt lume ja autu akaski viirmä.

Egä suurtii pääl paremb es ole. Jusku valget vatti tuisas vastu autuakent nõnda kõvaste, et koamihe ädävaevald jõudsive laasi puhta oida.

Tii olli kah peris libev. Pobi akas üte kurve pääl raasike libiseme, a saie kähku tii pääle tagasi.

„Peris laas!“ kõnel onu Siim rooli kottale kumarden ja peris tasakeste, aigamüüdä sõiten. „Ku saame Kuningeojust üle, sis oleme vast pääsnu!“

Üle Kuningeoja! Jäime poistege autuperä sihen peris vakka – me es ole säändsest kotussest kuulugi. Onu Siim sis sellät, et Kuningeoja joosep Jõgeveste kandin Väiksede Emäjõkke ja et tii sääll õkva madalelt ümmerkaudside suude vahelt lääp, võip sääll viil kige libevemb olla.

Kuningeoja! Tuu nimi kõlap vägevelt.

„Põhjasõa aal kaot Roots si kuning Karl Katetõiskus sinna oma saapa ärä,“ kõnel onu Siim edesi. „Läits pakilt Vene vägesit siitmaalt vällä aama ja kaotki sis oma saapa ärä! Viimate kaot sõa kah. Tuuperäst kutsutes sedä oja Kuningeojas ja silda üle oja Kuningesilläs.“

Tuu pidi oleme esiäränis ohtlik kotus – taibassime me poistege ja kohe näimegi Kuningesildä ende ihen. Onu Siim sõitse väegä tasakeste. Lumesadu oli järgi jäänu ja kuuvalgen olli nätä tillikest silda, mes viis üle mustendeve oja. Lupsti – ollimegi sillaksest üle. Varsti

läits tii sirgembes ja kergembes.

„Jätke miilde, poisi,“ kõnel onu Siim edesi ja me, poisi tundseme ta äälen kergendust. „*Festina lente!* Kas tiide, mes tuu tähendes?“

Me muduki es tää.

„Tuu tähendes ladina keeli „Tõtta aigamüüdä!“, sellät onu Siim – no muduki, ta olli ju ülikoolin ladina kiilt õpnu, tohtres koolitet miis.

„Ja Pobeda tähendes vene keeli võitu,“ üteli Piiter, kes olli meist, poistest kige vanemb.

Aigamüüdä tõtaten jõudsimme tuu õdagu õnneliguld Tartuse.

„Pias mineme tuud kuninge saabast sinna suvel otsma,“ olli tuukõrd miu viimäne mõtteke enne magame jäämist.

Aastekümnit ildamb taibassi tolle ütlemise – tõtta aigamüüdä – iväkest, olli ju onu Siim tuukõrd Kungesillä pääl juhtin autut illuksi, targaste.

Raua Anu

KIKKA SOKI

Mul om kodun lambakari ja selleperäst pallu egäsugutsit lõngu kah. Mia ole vaibameister ja suuremb jagu lõngu om vaibalõngu. A om kah kangalõngu, kind- ja sokilõngu. Ja viil om miul muduki jutulõngu. Neid lääp vaja sis, ku om pikä pime õhtu ja külm talveaig, ku pere om lämnen kambren, vällän paugup pakane ja lõõtsup kõva tuul.

Täembegi võta ma vällä jutulõn-

ga, sest kikka sokke jaos sokilõngu vaja es olegi. Om pallalt vaja kõnelde, kudas miu ilusa kirivese kikka oma varbit lämitive.

Ariliguld tetäs sügüse ülearustest kikastest suppi, a kuna mede kikka ollive ilmatu ilusa oma rohikat karva siibuge ja siiditselt särävide ännäsulgege, sis miul akas neist maru kahju. Ku sii supimõte talun jutus tullii, küsisi mia meeste käest,

et kas na sis selle ilusa eesti vanasõna, et egä ilu patta ei panda, tõeste om ärä uneten. Nemä ütlive, et sedä vanasõna tääve na küll, ja sinnapaika sii asi jäi. Kikastele enämb kurja es kuulutede. Miul olli ää miil.

Kik olli mudu äste, pallalt et tali tullii väige käre. Laudan olli külmävõitu. Kikastel küütse külmetive ja varba valutive. Mia ei mõista linnukiilt, aga näi, et üits lind midägi tõisel kõrva sosist. Ja vupsti! Na otseve vällä esieränis pikä ja pehme village lamba ja akassive nende sellän sõitma. Kikaste jala ollive üleni paksu pehme villa sihen ja talla all põrmanduküte viil päälekauba. Lamba selg om ju lämimi. Miul ää miil, et kikka mitte pallalt ilusa es ole, vaid viil targa kah.

Jõulupühäde aal tullive meile külälise – vana ää sõbra oma lastege. Ku ollime pikält pidulavvan istun, küsseve külälise luba lambit vaateme minna. Lätsime lauta. Ja miande uskmede pilt sis nende silme ehen olli! Lamba eitusive raasike küläliste tulekust ja akassive müüdä lauda põhust põrmandut ümmertiiru juuskma. Kirivese kikka sõidive uhkeste lammaste sellän, noka naarul ja varba lämnen.

Ja sedäviisi saivegi kikka soki valmis ilma sokilõngate. Ja paremb kah, sest kikka ei mõista kudade. Jutulõngast sai küll.

Mulgi kiil: *Ilves Kristi*

Raua Anu

TUUMAPÄEV

Sedäviisi olli sii ollu joba aastit. Tuuma-päeväl, just enne jõule sõidive kik latse ja latselatse vanaema manu kuuske tuuma. Nänn elli ütsinde maal suuren rehemajan, miis olli joba ammuilma surnu. Jõulupuu olli nänni kingitus lastele. Tal olli mõtsamaad ja pallu egän möödun kuuski. Esikanu kuusenoorendigu ollivegi ülearu tihes kasunu, nõnda et jõuluiilne arvendmine kulus ärä.

Suusasõit lumitsese kuusemõtsa olli pühä asi. Madal talvine päev paist ja egäüits ots oma. Egäüits ots ja löüd kah. Paari tunni pärast panti kuuse maja seinä viirde. Säääl olli neid suurembit ja tillembit, kaharikke ja sihvakit, sedäsi, kudas kellegil vällä valitu olli.

Vanaemäl ollive rehetuan pikk laud ja pikä pengi ja otsaseinä pääl kirivene tikit vaip. Selle vaiba vaatamine olli kah egäleütele jõuluringituses. Egä aaste olli säääl uus vaip ja egä aaste olli põnev uuta-vaate, et miande ta sis siikörd vällä tullu. Sii aaste olli vaiba pääl pallu linde – neid, kes siin tare ümmer askeldive.

Nüüd akassive latse ja latselatse nännile jõulukinki tegeme. Sii olli joba aastit iki ütesugune ollu. Nänn näi küll

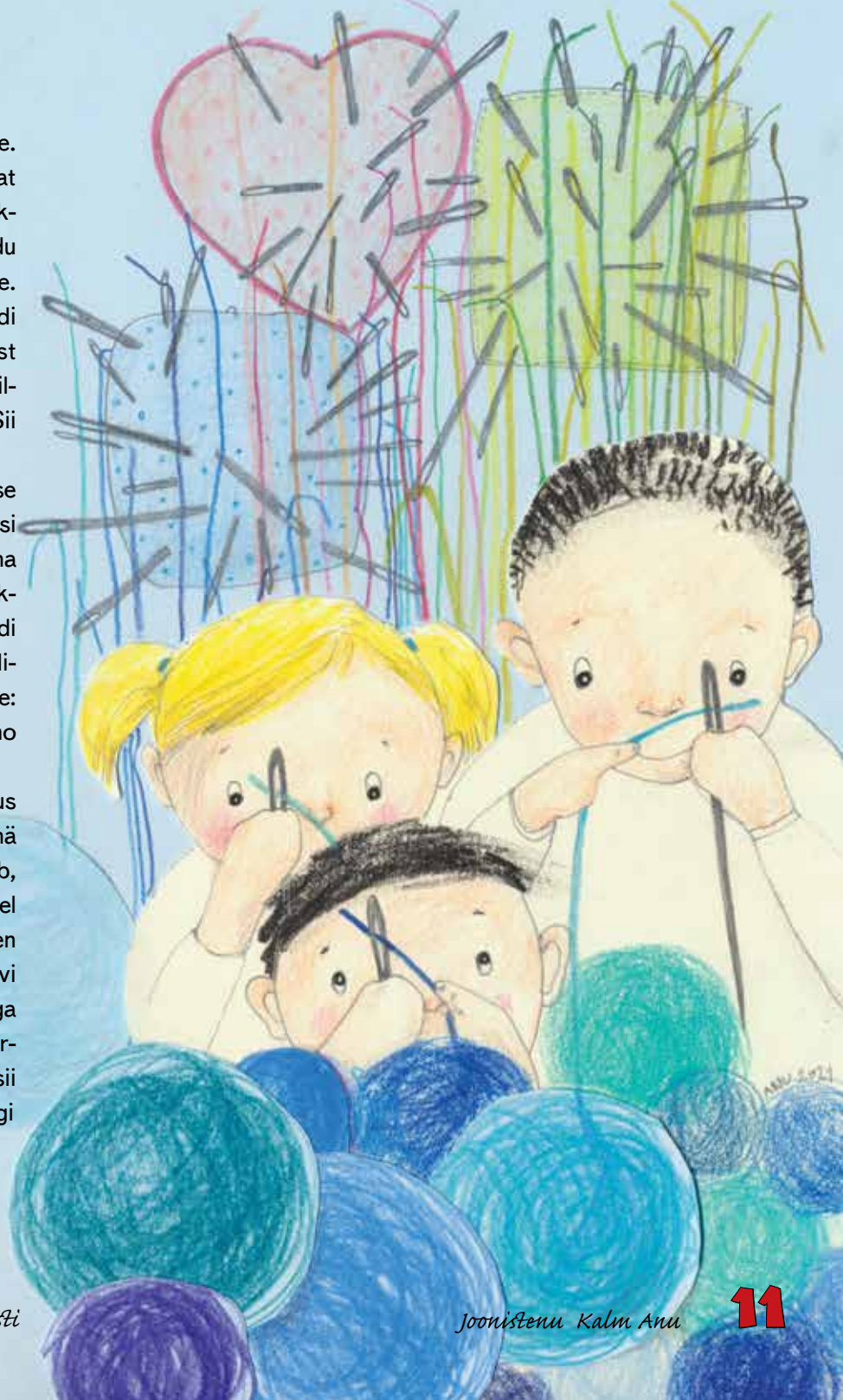
vaipa tikki, a mitte niiti nõgla taga aade. Akende vahel seinä pääl olli kolm kerekat nõglapatja, kik tihesteste suure silmäge nõglu täüs. Justku terassest siili. Ja pörmandu pääl ollive korvi värviliste lõngakerädege. Egä laits ai mitmele nõglale tikmiseniidi taga ja varsti ripnive nõglapatju küllest alla uhke värvilise ännä. Lõnga liiksive iluksi justku tulevese ilu nabanöörikse. Sii kik olli tulevese jõuluvaiba jaos.

Latse pidive üte tillikse kingituse viil tegeme. Na võtivate topsist värviliitsi – egäüits tääd oma värvi. Sis seisive na järest sirgu vastu ussepiita, et saas pikkust mööta. Kasumise jutiksele kirjutedi aaste nummer manu. Manu kasunu sendimittre lüüdi kokku ja nänn ütäl röömsaste: „No küll om pallu pikkust manu tullu, no sii om tõeste suur kingitus!“

Istuti pika lavva viirde. Uus vaip säräs pikligu kambre otsaseinä pääl. Tuba olli valge, lavva pääl taluleib, linnumagus, vöi ja einätii. Akende vahel eljusive nõglasilmese aet lõnga ja tõisen seinän ollive ussepiite pääle veet eri värvi jutikse lastelaste pikkusege. Akne taga olli valge lumi, rohilese kuuse ja sii esivärki täht, mes jõulu aigu esieränis siras – sii ime, röömu ja valguse kuuluteje. Midägi muud es ole ja es ole vaja kah. Siia tuliti puhkame üleartsest. Esiki kõneldi vähä. Justku es kölba lobajuttu aade. Rahu siule, jõulurahu süämese.

Mulgi kiil: Ilves Kristi

Joonistenu Kalm Anu

TALVE RÕÖMU

Joonistenu Isabel Toots, 2. lass

Ommuku, ku
latse eränive,
na kohe akne
manu lätsive.

Sis näive, et
lumi maha tullu om.
Ruttu süümä ja kohe
sis vällä kelguteme.

Rõõmu tubliste säält saadi.
Ku õhtu latse kodu jõusive,
sis piparkoogi tegemine
säält pakilt valla läits.

Härsing Simona Abja
gümnaasiumi 5. lass

JÕULU

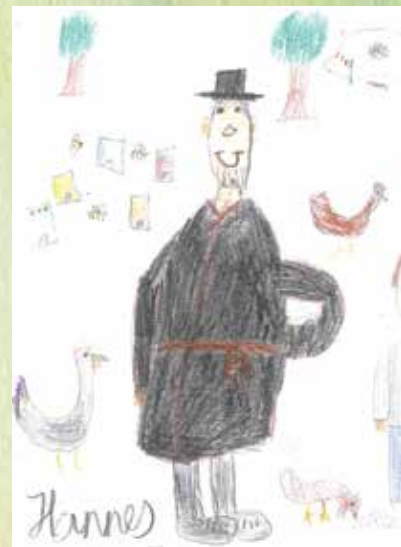
August om läbi,
maha sadanu käbi.
Lehti puiel om vähä,
sügüs omgi kähen.
Nüid akkap lume sadame,
karuott läap magame.
Ommuku ku virbusi,
jõulu kähen – taibassi!
Ma kuuse tuppa tõi,
jõulurusti sei.
Nüid jõulu om läbi,
kuuse otsan jälle käbi ...

Shneideri Laura
AKG 4. lass

TALI

Oi sedä ilusat aiga
ja sedä kenä talve.
Mõtsa, salu lume all,
leeduk litsup mõtsa all.

Pulk Kristella AKG
4. lass

Joonistenu Veevo Hannes, 4. lass

Joonistenu Kleband Kenert, 4. lass

JÕULU UUTMINE

liretips sii jõule oodas,
tahtse piparkooke süvvä.
Ää laits ta olla lubas,
tahtse jõulumihege tanssu lüvvä.

Kleband Kenert
AKG 4. lass

Meisterdenu Ala põhikooli latse Vassiljeva Karmen, Makejev Miia,
Golosov Elis Marii, Jegorov Sten-Andreas ja Kotselainen Erkki

Joonistenu Li Hass,
Ala põhikooli 5. lass

Joonistenu Emma Lapp, Ala
põhikooli 5. lass

EDIMESE JÕULU UVVE RIIGIKÕRRA AAL

Miu mamma om kõnelnu oma kige ilusempe jõuluõhtu luu.

Sis, ku riigikörd olli muutunu ja kik võisive jälle rahumeelele jõulupühäksit tähiste ja kirikun kah käiä, teive sedä nemägi oma perege.

Suure ettevalmistuse käisive joba pallu aiga enne jõulu-puulpet. Vaaritedi sülti, tetti pasteeti, keedeti kõrnitsit, ahjun audusive kapsta ja kallerdusekausi ollive külmän kambren. Jõulupäeväl tetti viil ahjun praati ja verivorsti, keedeti kardult.

Sannaahjun lõomas tuli ommukust pääle ja kik pidive san-nan vihtleme ja enne kirikuse minekut ennest puhtas möskme.

Kellä kolme aigu sõidive kik Alliste poole, et kalmuaian pere ja suguliste audu pääl küindle palame panna. Sis minti Alliste kirikuse, et kullete edimest kõrda jõuluaa jumalesõna kuulutemist.

Kirik olli lagunu ja tühjälđ seisnu pallu aastit. Es ole ehen aknit egä ussi. A kiriku vareme ollive murdu rahvast täüs ja inimese ronisive seinä veeren olevide prusse otsa, a iki kik ärä es mahugi.

Mammale miildis kige rohkemp kirikust kodu sõit. Mamma esä olli võtten salaksi kodust üten peris suure kellä, mida sai tiliste. Ku jõuti jälle tagasi kodualevisse, käänd esä autuakne val-la ja akas kõvaste kellä tilisteme. Kelluke tilisi esä kähen Abja kalmuaiaast kuni koduvärätini. Inimesi kõnd tii veeren pallu, kik lehvitive ja ollive rõömse, ku kellätülinet kuulive.

*Bokmane Anna-Marita
Abja gümnaasiumi 5. lass*

*Reimetsa Rihanna
Abja gümnaasiumi
5. lass*

JÕUL

Meisterdenu Ala põhikooli kuulmeistre

Täämbe om tähtis päe. Ommuku virbuden olli joba ärevus se-hen. Täämbe tulep jõuluvana.

Lõune aigu lääme esä ja vellege mõtsa jõulupuud tuuma. Emä ja vanaemä akkave äid jõulusüüke kütsäteme. Övven sa-dap lume. Ma võti mõtsa minnen porknit ja kaara mõtsluume jaos üten. Lõüsimme iluse kuuse, mes kõlvas jõulupuus.

Kodu jõuden akassi vellege puud ehtmä. Jõulupuu sai ilus ja värviline. Nüid olli aig akate jõulusüüke mekmä.

Ku ollime ärä söönu, sös kost koputus. Ussest ast sissi jõuluvana esi. Ollime vellege tat ammu aiga oodanu. Lõpus olli ta peräl. Akassime luuletusi lugeme. Sii olli üits tore päe.

*Joonistenu Mirtel
Värnik Abja põhikooli,
4. lass*

TALVINE PÄEVÄ VEERIK

VANARAHVA ILMATARKUST

VARESTE JÄRGI SAAP KAH
ILMA ENNUSTE

Ku talve vähä tuisku, sis suvel vähä vihma.

Jõulukuu salatuisk tuup sula ilma.

Ku tuumapäeväl (21. detsembril) tuiskap, sis tuiskap terve tali.

Ku talvitsel pööripäeväl om tuul põhjast, tulep külm tali.

Ku jõulu om külmä, sis lihavõtte om lämme.

Ku näärikuul om pallu udsu, sis tulep keväd vesine.

Tormine, tuisune ja suure lumege näärikuu kuulutep ette vihmast suve ja

sügüst.

Ku kuuse jaanuarikuul kübene lume pääle maha aave, tulep keväd vara.

Külm jaanuar tuup lämme suve.

Lämme jaanuarikuul pääle tulep külm veebruar.

Ku tönissepäeväl (17. jaanuaril) om mäearju ümmer udsu, sis tulep viil kuus nädälit külmä.

Ku veebruarikuul om sula, tulep märts külm.

Külm veebruar tuup külmä keväde.

Madissepäeväl (24. veebruaril) om viil puul lume taevan.

Lämmi tali — kuju keväde, käre tali —

vihmäne keväde.

Ku ei ole talve talve aal, sis ei ole suve suve aal kah.

Kust pööripäeväl tuul puhup, säält puhup ta järgmise pööripäeväni.

Enne tulep seitse talve, ku peris tali tulep.

Ku nuurkuu sirp om taevan pooleniste seliti, sis om tal rasse vihmang alumise otsa küllen rippu.

Kaits sõori kuu ümmer tähendeve külmä.

Ku virmalise vehive, sis tulep külmä, tuult ja sadu.

Kui taevatähe talveüüse virvendeve, sis kestäp külm edesi.

Õhtune tuisk kestäp ommukuni, üü sine tuisk jääp enne ommukut järgi.

Ku suits korstnest ilma tuulete maha tulep, sis tulep varsti sadu, ku suits korstnest ökva ülespoole tõusup, tuleb selge ilm ek külmä.

Külm põhjatuul ei tuu sadu.

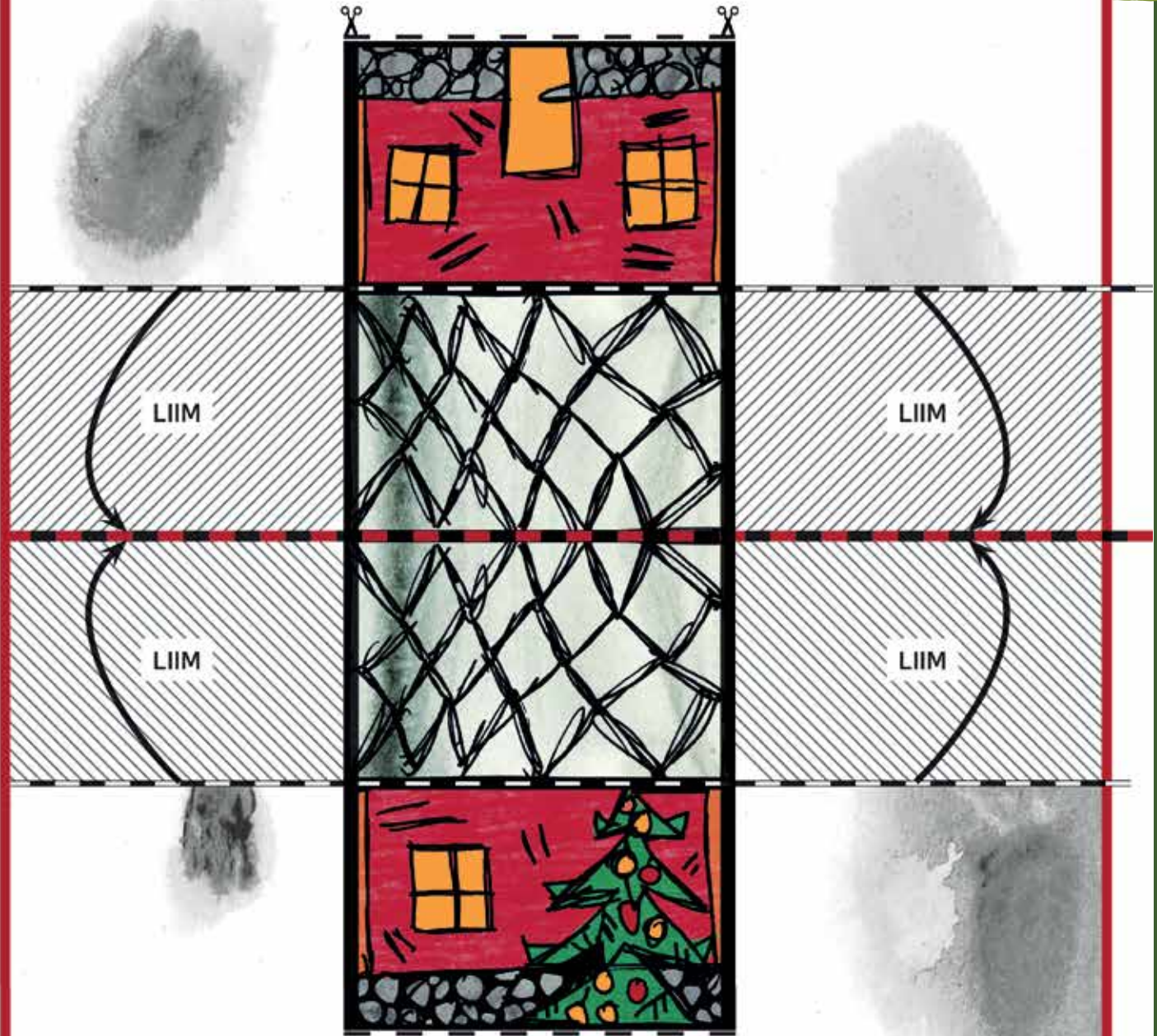
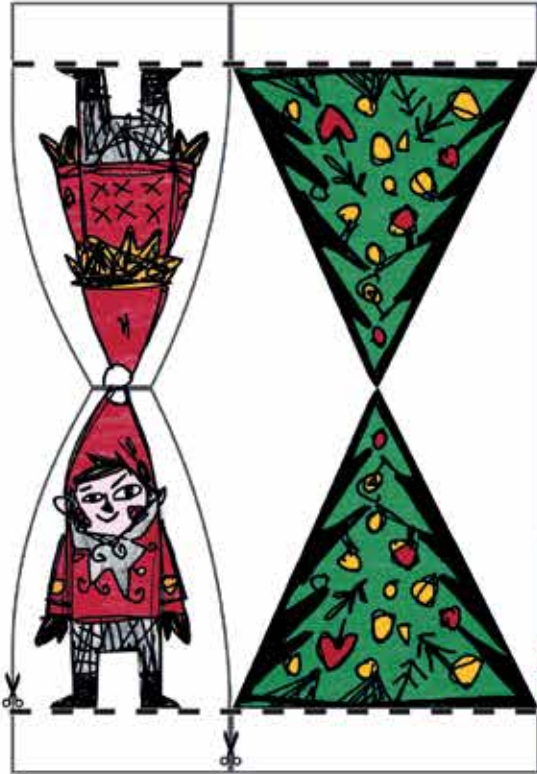
Ku pilve liiguve vastutuult, sis tulep sadu.

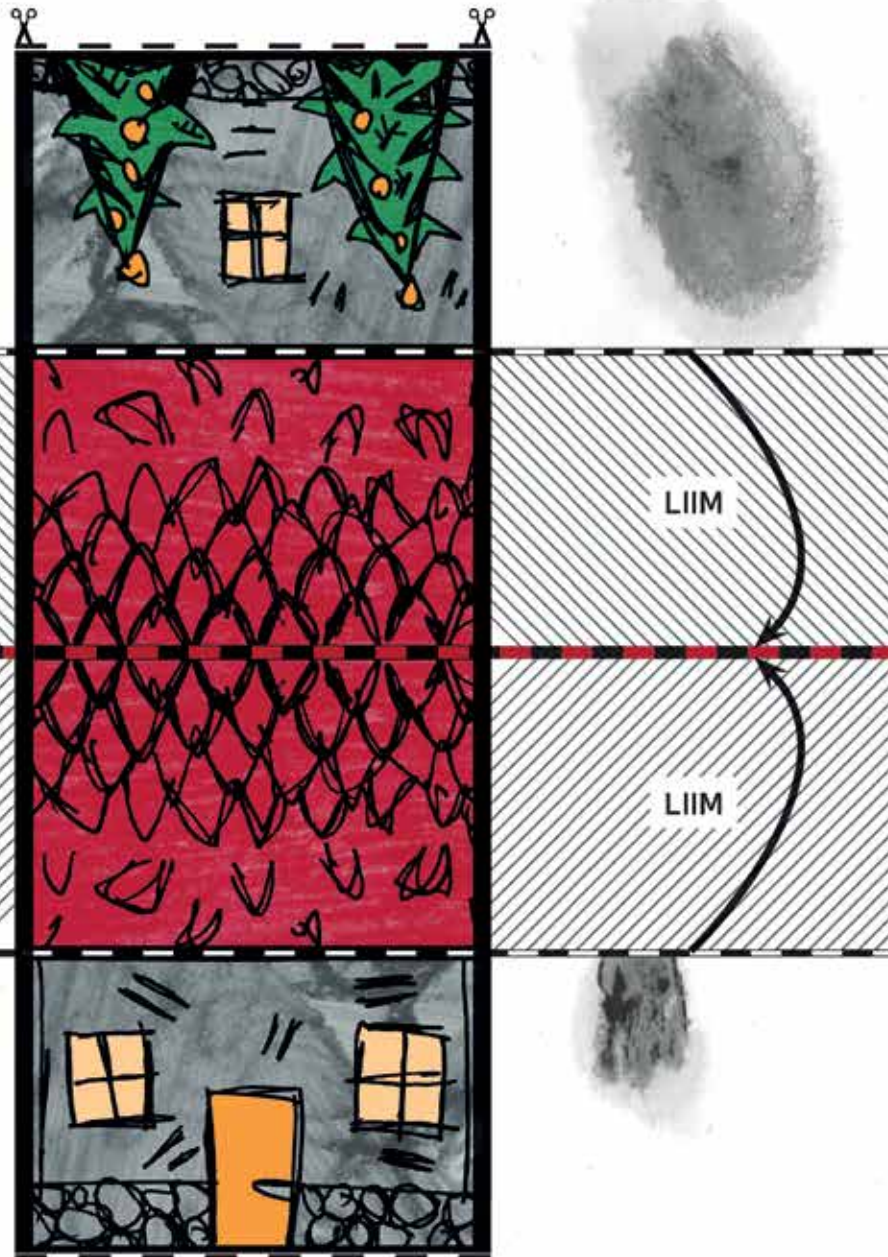
Ku talve om möts ärmän, tulep suvel pallu müristemist.

Ku kass mõnda puud või pulka küüdsitep, sis tulep tuul säält puult, kos kassi änd om käänet.

Ku varesse talveödaku puuladvan istuve, sis tulep külm ilm, ku na ommuku puuladvan om, sis tulep sulailm.

PÄKAPIKU MAJA

PÄKÄPIKU MAJA

1. LÕIKA TÜKI VÄLLÄ.
2. VOLDI MAJAOSA MÜÜDÄ KATUSSE-ARJA POOLES.
3. LÕIKA JÄMME MUSTA JOONE VALLA.
4. VOLDI MAJA ÜLES- JA JUTILISE OSA PAPREST ALLAPOOLE.
5. LÕIKA VÄLLÄ PÄKÄPIKK JA KUUSK VÕI PÖDER.
6. LEEBI KEREJUPI KOKKU.
7. VOLDI ALUMISE OSA LAIALI.
8. LEEBI PÄKÄPIKK JA KUUSK VÕI PÖDER MAJA KÕRVA.

LUMEPALLIKSE

VAJA OM:

1 laas kuremarju või palukit

1 munavalge

1 dl tuhksuhkurd

TII SEDÄSI:

Lopi munavalge kausi või supitaldre põhjan valla. Kalda kuiva kuremarja või paluku munavalge sissi ja segä kõrraliguld läbi. Vaate, et kik marja saas munavalgege kokku, a ole ettevaatlik, et marju purus ei aa. Ku võtat marja vii siist või sügävkülmäst, sis lase neil köögi-papre pääl enne ärä kujude.

Kalda tuhksuhkur suure taldre või livva pääle ja aa laiali. Tõsta marja mõne kaupa (näituses kahvle pääl) tuhksuhkru sissi ja veerite neid sääl senikavva, ku na om ümmertsööri valge. Vaate, et marja omavahel kokku ei leebi. Pane küdsätemise paper ahjulaadi pääle ja valge pallikse sinna pääle. Jätä na vähembelt tõise päeväni küüki kujume. Kuiva õhurikka kotusse pääl seisäve lumepallikse mitu nädälit, ku enne otsa ei saa.

SUVEL, SIS KU KIK OM EINÄL,
JÕULUMIHHEL JALA SEINÄL.
LAVVA PÄÄL KUI SÜLT JA MUUS,
SIS OM JÕULUVANA UUN.

Viieaastene poiss kõlistep ädäabi numbri pääle:

„Mes valla om, po-
jake?“

„Tädi! Sõitke pakilt
mede lasteaida! Mede
lumememm akkap ära
sulame!“

Juku: „Esä, mesperäst sa
kompveki nõnda kõrgese
jõulukuuse otsa riputit?“

„Et sa neid enneaigu ära
ei süüs.“

„A mes ma sis nüid
pia tegeme? Küindlit närim
või?“

Sõsar: „Mes sia esäle ja emäle
jõulus kingit?“

Juku: „Nimekirja kigist neist
asjest, mes mia saia tahas!“

Telefonikõne kell neli ommuku.
„Alloo! Egä tede mant
põdrakari läbi es joose?“

„Mes sis om? Kas sia
jäit karjast maha?“

„**M**a akka nüid mineme,“ üt-
lep naine uvvele latseoid-
jele. „Ärä sis unete latsi õigel aal
magame panna.“

Ku naine tagasi tulep, uu-
rip ta, kudas latse ennest üleven
pidäsive.

„Väige äste. Kik sai maga-
me, a kige vanemb, sii punatse
mütsige, sii ai irmsaste vastu.“

„Punatse mütsige? Sii olli ju
jõuluvana!“

„**K**udas puu järgi aru saia,
kos om põhi, kos lõune?“

„Sii om väegä lihtne. Kuusk
– põhi, palm – lõune.“

Esä kõnelep Jukule muinasjut-
tu: „Ellive üitskõrd kaits põr-
sakest ...“

„Mesperäst kaits?“ uurip
Juku. „Kolm piap ju oleme!“

„No kuule, Juku, meil ollive
ju just jõulu ...“

Vana nali:

Juku vähkrep õhtu sängün
ja arutep: „Kas jõuluva-
na om olemen ... või ei ole
... kas om? Või ei ole ...“

Äkki kostap usse ta-
gast: „Ei ole miut, ei ole!
Maga!“

Päkäpikk seisäp keset par-
ki, lume sadap. Seisäp
kannatliguld üte tunni, kaits
tunni, kolm ... ja äkki röögä-
tep: „Mia ei jõvva enämb!
Mesperäst just mia pia siin
muinasjutun oleme?“

Jõuluõhtune pidu akkap
läbi saama, a külälise om
kavvas istma jäänu.

Emä ütlep tütrele:
„Tütreke, äkki laulat külä-
listel midägi?“

Külälise: „Ei-ei, me
akkame niikuinii joba mine-
me.“

Emä: „A te läade nii
aigamüüdä.“

Joonistenu Sildre Elina

Mulgimaa kotuste nimedel om lõpu segi lännu. Avite egäle nimele õige lõpp löüdä!

MUST
PENU
VÄLU
MOR
KARK
VOO
LOO
KAAR
TÕR
PAIS
HOLST
LEEBI

JAKU
LADINA
SIRE
VATU
LIRU
STE

Tõmba sõõr ümmer neile asjule, mes võip ehtes jõulupuu otsa ripute!

Sääjä sõna õigeste rivvi, sis saat üte tore vanasõnal!

.....

.....

VIIS KU
PAREMB ÜITS
VIRISEMEN
ÜPPAMEN

NÕNDA ÄÄD LUHTI TULEP.
NÄNN TIIP SÜVVÄ.

KES TAHT
MULGI PUTRU?

KAS NII OM MULGI SIIN
KARDULEPUTRU SIHEN?

MA TEI
MULGIKAPSTIT
KAH!

JÄLLE NII
MULGI!

MIA NENDE
MULKEGE
SÜÜKE EI
TAHA!

SIULE MA TEI
ILMA KAH.

TORE!

SIA SAAT SIS
KARDULEPUTRU JA
APUKAPSTIT.

HMM, A MIA MÕTLI,
ET NII OM IKI SUURME ...